

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. II. Essentia mendacii adæquatè consistit in difformitate signi ad mentem seu conceptum mentientis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

ipsum impellendo, ut falsum dicant nomine Dei? Et Israelitæ nunquid, ut deciperent Egyptios, falsum dixerunt nomine Dei? Certe, Deum ibi fuisse usum absolutam suam potentiam, & non posse ordinariam suam potentiam decipere per malos Angelos, & homines, secundum D. August. Nunquid Deus alio nequit modo decipere, qui decipi meruerunt, quam loquendo falsa? Ex infra dicendis patebit manifeste contrarium. Itaque quod Deus possit fallere modo jam explicato, maximam includit imperfectionem, teste August. in principio Sect. citato, ubi ait: *Si mentiri, seu fallere, si falli, si inique agere posset, non esset omnipotens*. Quod ergo creatura id possit, etiam sine peccato (quod tamen dubium est) non est perfectio, sed imperfectionis. Nonne creatura lumme verax? Scriptum est: *Omnis homo mendax*. Quid ergo mirum, si possit decipere mentiendo, etiam sine peccato? Ipsum certe mendacium, seu malitiam peccati, est defectus à veritate, seu veracitate, qui licet competere possit homini, nullatenus tamen Deo, ut patet ex dictis.

Restat adhuc unum argumentum præfati Auctoris: Error, inquit, potest esse sine peccato: ergo non sequitur, Deum esse causam peccati, licet errorem immediatè causaret, & aliquem deciperet. Et per consequens, Deus absolute hoc potest. Respondeo: non hic queritur, an Deus possit causare errorem; sed an possit causare errorem mentiendo, etiam sine peccato, & hoc est, quod Conclusio nostra negat. Priori negat, reponit quispiam, sed perperam: nam hæc propositio, *Antichristus erit*, quæ est à Deo revelata, est contingens; ergo potest esse falsa; ergo Deus potest dicere falsum, seu mentiri. Respondeo, & quæro, ut Deus tali modo dicat falsum, necessaria est absolutæ ejus potentia? Agitur hic de tali modo mentiendo, seu falsum dicendi, qui non competit Deo de ordinaria potentia, sed de absoluta tantum: ergo hæc replica non est ad propositum. Deinde, nullius esse pili, sic ostendo; quævis illa propositio sit contingens, & per consequens possit esse vera, & falsa, nunquam tamen erit falsa; quis enim confundit potentiam in rebus creatis cum actu? An quia plures possunt esse mundi, ideo aliquando plures erunt? An quia hic homo potest salvari, ideo aliquando salvabitur? aut quia potest damnari, ideo aliquando damnabitur? Ergo confirmiter, licet Antichristus posset non esse, non rectè inferitur, ergo aliquando non erit. Porro ut Deus dixisset falsum, quando revelavit, Antichristum fore, deberet verum esse: *Antichristus non erit*; non autem sufficit, quod Antichristus possit non esse.

Hæc parent ex concordia nostræ libertatis cum præscientia, & prædestinatione Dei: nisi velimus dicere, quod nos possumus efficere, etiam in sensu composito, quod scientia, vel prædestinatione Dei sit falsa. Et in hoc videntur præfati Auctores hallucinati fuisse, accipientes

Tomus II.

pro eodem, posse esse falsum, & aliquando fore falsum. Quævis ergo res contingens quæ talis, sive ex principiis intrinsicis possit esse vera, & falsa; attamen, prout substat divinæ revelationi, nunquam erit falsa; quipimo in aliquo sensu non potest esse falsa, scilicet consequenter ad revelationem Dei, seu antecedenter. Porro ut propositio aliqua sit necessaria, & non contingens, non sufficit, ut consequenter, sed requiritur, ut antecedenter ad cognitionem Dei nequeat esse falsa: v. g. hæc propositio: *Homo est animal*, est necessaria; quia etiam antecedenter ad cognitionem Dei non potest esse falsa. Itaque quod hæc propositio: *Antichristus erit*, sit contingens, nullatenus probat Deum aliquando dixisse falsum, aut posse dicere falsum, de quacumque potentia intelligatur; quippe infallibiliter Antichristus erit, quod sufficit ad veritatem revelationis.

Quæ cum ita sint, constat profectò, dictam sententiam, quæ tribuit extraordinariæ potentie Dei mendacium seu falsam dictionem, seu malitiam morali, nullo solido fundamenti niti; & ideo planè rejiciendam, tamquam contrariam non solum Scripturæ & SS. PP. sed etiam rationi, quæ postulat summam firmitatem in credendo his, quæ à Deo, vel alio nomine Dei dicuntur, & promittuntur. Respondent Adversarii: teneri nos credere firmiter, quæ habentur in Scriptura, quia Deus hoc præcepit. Sed quæro ego: unde constat, Deum hoc præcepisse, & non dixisse falsò, se præcipere, cum tamen non veller præcipere; licet ergo istud præceptum non teneor firmiter credere, ita nec alia, quorum fides præcipitur. Ad Scripturas, & SS. Patres respondent, debere intelligi de mendacio, quod sit peccatum; existimant autem, non omne mendacium necessarium esse peccatum, sed illud solum, quod ab homine dicitur, seu voluntate, seu dispensatione. Sed nos sup. ostendimus, neque Scripturam, neque Patres sic posse intelligi, & dubium valde est, an Deus possit dispensare in mendacio, ut patebit ex dicendis. Prius videamus, in quo consistat essentia mendacii. Hæc nostra sententia,

CONCLUSIO II.

Essentia mendacii adæquatè consistit in difformitate signi ad mentem, seu conceptum mentientis.

Mendacium ab Aug. lib. contra mendacium cap. 12. (Alii citant cap. 22.) dicitur: *Falsa significatio vocis cum intentione fallendi*. Id est, mendacium est oratio (vel signum æquivalens) significans falsum, sive à parte rei, sive in imaginatione proferentis, prolata significativè, ac seriò; in tali enim prolacione consistit ille animus decipiendi seu fallendi. Breviter:

Qq 2

men-

Res contingens revelationi nunquam erit falsa.

17.
S. Scriptura, SS. Patres, & ratio stant pro nostra sententia.

18.
S. Aug. de finit. mendacii.

Potest ali-
quis profer-
re falsum
sine menda-
cio.

19.
Ad menda-
cium ve-
quitur
falsa oratio,
et fallendi
intentio.
Magister.

Sufficit in-
tentio con-
ditionata
fallendi.

mendacium est oratio, quâ significat aliquis, rem esse aliter, quàm ipse eam esse putat. Et consequenter, mentiri est ire, hoc est loqui contra mentem, seu significare aliquid esse, vel non esse aliter, quàm loquens rem apud se habet, seu eam concipit. Ex quo constat veritas nostræ Conclus. Hinc etiam, si quis proferret aliquam orationem falsam, quam ipsemet putaret esse falsam, proferret, inquam, in persona alterius, loquendo non mentiretur; quia oratio sic prolata non censeretur moraliter sua oratio, unde non significaret aliquid aliter, quàm ipse putaret, rem esse. Similiter etiam, qui recitativè diceret orationem falsam, & contrariam menti suæ, non mentiretur; ut si quis legeret librum, in quo essent tales orationes, aut si quis diceret: Ego proferam propositionem falsam, & quam ego ipse cognosco talem, v. g. Homo est equus. Ratio utriusque est; quia ut quis mentiarur, aut dicat mendacium, formaliter saltem debet proferre orationem significativè, ut dicitur, scilicet, ut per eam significet, se talem habere conceptum de re, qualem oratio præ se fert; in prædictis autem casibus non significat ullum suum conceptum de re significatâ per orationem; atque adeò, quàmvis oratio sit falsa, non tamen prolata cum animo decipiendi, seu fallendi; porro ad mendacium requiritur Aug. ut sup. audivimus, tum falsam orationem, tum intentionem fallendi.

Nunquid etiam, ut quis dicatur mentiri? Audite Magist. Sentent. 3. dist. 38. lit. C. mentiri, inquit, est loqui contra hoc, quod animo sentit quis, sive illud verum sit, sive non. Omnis ergo, qui loquitur mendacium, mentitur; quia loquitur contra hoc, quod animo sentit, id est, voluntate fallendi; sed non omnis, qui mentitur, mendacium dicit; quia, quod verum est, loquitur aliquando mentiendò: sicut è converso, falsum dicendo aliquando verum est. Sic ille. Et continuò subiungit; Unde ait D. Aug. (Enchir. cap. 18.) Nemo sanè mentiens judicandus est, qui dicit falsum, quod putat verum; quia quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. Non ergo mendacii arguendus est, qui falsa incautus credit, ac pro veris habet; potiusque è contrario ille mentitur, qui dicit verum, quod putat falsum quantum enim ad animum ejus attinet, non verum dicit: quia non sentit, quod dicit, quàmvis verum invenitur esse, quod dicit. Nec ille liber est à mendacio, qui ore nesciens loquitur verum, sciens autem voluntate mentitur. Ecce Magister ponit casum, quo quis sine mendacio mentitur. Addit casum alterum inquitens: hic quæri solet, si Judeus dicat, Christum esse Deum, cum non ita sentiat animo, utrum loquatur mendacium. Non est mendacium, quod dicit: quia licet aliter teneat animo, verum tamen est, quod dicit, & ideo non est mendacium. Mentitur tamen, illud quod verum est dicens, igitur amplius aliquid requirit Aug. & Magister ad mendacium; quàm ad mentiendum, quid hoc? Ut mendacium sit oratio falsa. Sed nunquid æquè necessariò requiritur ad mendacium fallendi intentio? ita

sentit Magister cum S. Augustino sup. Interim hæc fallendi intentio non debet esse absoluta, cum sit aliquando certum omnino profectò mendacium, quod hic & nunc neminem fallit, tunc saltem non potest habere intentionem, absolutam hinc & nunc fallendi auditorem. Interim adesse potest intentio conditionata fallendi; & hæc ordinariè adest. Sed nunquid hæc talis fallendi intentio necessaria est? minime.

Petes, quid Scotus hic sentiat? Resp. Del Castillo. disp. 3. n. 1. mendacium intrinsecè est malum & peccatum; ergo includit intrinsecè animum fallendi; aliàs non esset ratio, quare esset intrinsecè malum. Præmissa autem: mentiri nihil aliud est, quàm dicere contra id, quod dicens habet in mente ex intentione fallendi. Ita expressè Scotus 3. dist. 38. q. un. 5. aliter dicitur. V. ita in proposito. & S. secundo videndum. V. quicumque igitur. Ita Castil. Scorum audiamus. Hic n. 6. refert sententiam S. Bonav. dicens: Aliter dicitur, quod mentiri ex ratione sua dicit intentionem malam, quia intentionem decipiendi. Hanc sententiam exponit Scotus dist. 38. q. un. 5. dicens: Licet actus positivus & malitia non sint unum per se, nec in re nec in conceptu, potest tamen aliquod nomen imponi ad significandum, nec actum solum, nec deformitatem illam, sed totum simul. Et allato exemplo de adulterio & furto, pergit; Ita in proposito, licet prolatio talium vel talium verborum quorumcumque significatorum possit esse sine peccato: tamen prolatio eorum cum conscientia oppositi, & per consequens cum intentione fallendi, non potest esse sine peccato, quia includit actum falsitatis cum circumstantiis ipsum necessario deformantibus. Ecce Scotus tantum asserit mendacium cum intentione fallendi esse peccatum. Idem asserit n. 7. dicens: quicumque igitur cum intentione decipiendi illum, cui profert oppositum ejus, quod scit, vel credit esse verum, & sic dicendo intendit nocere illi, cui loquitur, vel de quo loquitur, dicit falsum testimonium. Ita Scotus: rationem autem S. Bonav. quod mendacium semper sit cum intentione decipiendi, non examinat, ut notat Scolum ad n. 6. igitur Scotus non exigit intentionem fallendi ad omne mendacium; saltem non ad joculorum, imò neque ad mendacium secretum, quia potest quis mentiri Deo, asserens se esse talis propositum habere aliquid faciendi, cum tale revera non habeat; hic enim non potest habere animum decipiendi formaliter Deum, cum sciat, Deum esse omniscium; mentitur tamen; quia conatur, quantum in se est, id Deo perlocudere. Generaliter ergo, tunc abest animus expressè, & formaliter decipiendi, quando loquitur quis iis, quos scit dicta ipsius non credituros. Interim, cum verè loquatur, ordinat mentem suam falsam ad eos, quos alloquitur; ac per hoc habet aliquam voluntatem; quod ii cognoscant, eam esse suam mentem: ad id quippe non requiritur voluntas & intentio absoluta finis, nempe notitiæ falsæ, in alia generandæ; sed sufficit voluntas absoluta mendicandi, nempe vocis, ex se manifestativæ talis obiecti falsi, & voluntas, saltem conditionata finis, ut

neque, quod alii concipiant, eam esse mentem loquentis: & hæc voluntas stare potest cum desiderio, quo opret, ne auditores id credant: sicut testis, qui crimen verum amici testatur, & tamen optat, à iudice non credi. Enimvero quod mentiens non velit fallaciam secundum totum, quod adæquate includit, scilicet quod audiens veniat in cognitionem illius objecti, & quod hoc sit contra suam mentem, & veritatem objecti, patet: quia v. g. qui fingit se nobilem, vult, quod alii credant ejus nobilitatem; non vult autem, ut decipiantur, immo vellet, quod non deciperentur: solum ergo vult specificativè & materialiter illam notitiam, quæ in his circumstantiis aliunde erit falsa, & deceptio.

Neque jam dicta destituuntur auctoritate D. Augustini, qui lib. 2. Soliloq. cap. 9. in principio sic ait: Fallax id rectè dicitur, quod habet quemdam fallendi appetitum, qui sine anima intelligi non potest; sed partim ratione fit, partim naturâ. Ratione in animalibus rationalibus, ut in homine; naturâ in bestis, tanquam in vulpecula. Illud autem quod mendax vocatur, a mentientibus fit. Qui hoc differunt à fallacibus, quod omnis fallax appetit fallere, non autem omnis vult fallere, qui mentitur: nam & nimis, & temeraria, & multa peccata mendaciorum plena sunt delectandi porus, quam fallendi voluntate; & omnes fere qui jocantur, mentiantur. Ergo D. Augustinus, in sua descriptione mendacii, supposita per intentionem fallendi non intellexit intentionem formaliter & expressè fallendi; sed tantum intentionem significativè profectendi fallam vocem, juxta antè dicta. Et idem S. Doctor teneat. cap. 18. scilicet dixit: Melior est, qui nesciens falsum dicit, quoniam id verum putat, quam qui mentiendi animam sciens gerit, nesciens verum esse, quod dicit. Ut quid ita S. Augustinus? Ille namque aliud non habet in animo, aliud in verbo: huic verò quaecumque per se ipsum fit, quod ab eo dicitur, aliud tamen clausum in peccato, aliud in lingua promptum est: quod malum est proprium mentientis. Quidni ergo & propriè mendacium sit?

Interim nota, veritatem, & falsitatem aliam esse physicam, aliam moralem; illa desumitur ex conformitate, vel deformitate cum objecto, hæc verò ex conformitate, vel deformitate cum mente loquentis. Posterior sola videtur sufficere, ut incurratur censura, lata propter peccatum mendacii; quippe in ipsa consummatur ratio mendacii, Quamquam in sententia, quæ tenet, voces principaliter, & immediatè significatè conceptus, etiam semper simul addit falsitas physica: etenim qui dicit, v. g. Petrus est in foro, significat se hoc credere, sive habere conceptum illius; si ergo habeat conceptum oppositum, quàmvis Petrus verè esset in foro, adhuc reperitur in dicto ipsius falsitas physica; quia minimum non est conformitas dicti cum suo objecto, utpote quod non est sola realis existentia Petri in foro, sed etiam, idque principaliter, & immediatè, conceptus istius existentie in mente loquentis, qui revera non est.

Sed nunquid hæcenus dicta repugnant Scoto? Ipse namque 3. dist. 38. num. 6. ait: Aliter dicitur, quod mentiri ex ratione sua dicit intentionem malam; quia intentionem decipiendi, ibidem num. 8. requirit intentionem decipiendi ad mendacium jocolum, dicens: Mendacium jocolum est, quando aliquis jocando intendit decipere, ita quod deceptus verè decipitur. Respondeo: primo loco proponit Scotus rationem D. Bonaventuræ, quæ dicta dist. quest. 2. probat, mentiri ex natura sua intrinsece necessariò esse malum; quia scilicet includit necessariò intentionem decipiendi, quæ intentio semper est mala: eam tamen rationem nec approbat, nec improbat, ut notant Commentaria ibi num. 15. Unde eò loco Scotus non opponitur nobis, quidquid sit de mente D. Bonaventuræ. An autem illa ratio sufficienter probet intrinsecam malitiam mendacii, infra videbimus. Quantum ad mendacium jocolum, Scotus explicari potest eo modo, quo sup. descripsimus animum decipiendi, prout patet ex ipso textu, ut jam ostendo. Secundò (inquit num. 7.) videndum est, quale peccatum sit mendacium, & licet distinguatur multiplex mendacium, ad propositum tamen sufficit distinctio trium membris, scilicet perniciosum, officiosum, & jocolum. Perniciosum est, quod est nocivum ex se, vel nocet, cui mentior, vel de quo mentior; & si nocivum est quantum ad Religionem Christianam, puta circa fidem, vel mores, tunc est peccatum mortale: si quantum ad vitam corporalem, vel quantum ad fidem conjugalem non servandam sibi: vel quantum ad prolem vel personas quantumcumque, vel qualitercumque sibi conjunctas auferendas: vel quantum ad alia bona temporalia, secundum quod plius, vel minus nocet, quod pensatur ex bono, cujus est ablativum, secundum hoc pensatur gravius, & minus grave, & universaliter omne tale mendacium, ex deliberatione dictum, est peccatum mortale cuicumque. Prohibetur enim simpliciter illo præcepto: Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non enim testimonium est præcisè in iudicio; sed quando aliquis ex certa deliberatione asserit, quod ignorat, vel cujus oppositum scit. Quicumque igitur cum intentione decipiendi illum, cui proferit oppositum ejus, quod scit, vel credit, esse verum, & sic dicendo intendit nocere illi, cui loquitur, vel de quo loquitur, dicit falsum testimonium contra proximum. Ita Doct. Subt. de mendacio pernicioso.

Requirit quidem intentionem decipiendi, sed hoc sufficienter intelligitur, de voluntate aliter significandi rem, quàm loquens à parte rei concepiat, ut clariùs apparebit ex his, quæ subjungit de mendacio officioso, & jocoso, ut putat: Officiosum (mendacium) est, quod nulli nocet, & alicui utile est. Jocolum autem non est narrare fabulam, de qua omnes audientes sciunt, quod non est verum, nec narratur tanquam verum, ubi nec audiens decipitur, nec loquens intendit decipere, nec sermo est de se deceptivus; quia non est talis, qui sit natus credi ab audientibus; sed magis, ut sciatur esse dictum sine opinione faciendâ alicui de veritate; sed mendacium jocolum est, quando aliquis jocando intendit decipere, ita quod deceptus verè decipitur: non tamen in ali-

24.
Scotus non
requirit ad
mendacium
intentionem
formaliter
decipiendi.

Mendacium
triplex ex
Scoto.

Perniciosum
est peccatum
mortale.

Contra
præceptum
non loqueris
contra pro-
ximum
falsum
testimonium.

25.
Quid men-
dacium of-
ficiosum &
jocolum ex
Scoto.

*Dum sermo
de se est de-
ceptionis,
loquens de-
cepit.*

26.

*Officium,
& ioculum
ex se non est
mortale.
Scotus.*

*Nequidem
in viris per-
fectis.*

27.

*St. Aug. do-
cet, omne
mendacium
esse pecca-
tum.*

quo, in quo sibi nocumentum magnum inferatur; in quo etiam jocantur illi, qui sciunt, ipsum decipi. Hucusque Doct. Subtilis. Ergo secundum ipsum tunc loquens interdit decipere, quando sermo ejus est de se deceptivus, utpote talis, qui sit natus credi ab audientibus, sive de facto aliquis credat, sive non, quæ est explicatio deceptionis sup. à nobis posita. Igitur Scotus non est contrarius nobis in hoc puncto.

Rogas, Doct. Subtilem, an etiam hæc duo mendacia, scilicet officiosum, & ioculum, sint peccaminosa? Resp. ibidem: De istis duobus, officioso, & iocoso, conceditur communiter, quod neutrum est peccatum mortale in viris imperfectis: quia neutrum ex se est contra charitatem, nec contra aliquid, de se requisitum ad statum talium personarum. Sed in viris perfectis dicitur a quibusdam, utrumque esse peccatum mortale, quia auferunt eis auctoritatem, ne credatur eis, & in hoc faciunt statum suum vilescere, & etiam obstant audientibus propter scandalum. Hæc sententia, cuiuscumque sit, non placet ei; unde contra eam sic arguit: Nulla circumstantia facit, quod est veniale in uno, esse mortale in alio, nisi ille alius necessario obligetur ad illud, ad quod non obligatur alter; sed vir perfectus non obligatur se ad veritatem servandam in verbis aliquo voto, vel iuramento plus, quam quicumque Christianus: igitur circumstantia persone, ex quo ipsa non est specialiter obligata, non transfert veniale in mortale. Itaque, ut ait Scot. ibid. n. 3. Tenetur communiter ab omnibus, quod ipsum mendacium est peccatum. Ipsum, inquam, id est, omne mendacium, quocumque tandem nomine appelletur. Quod (prosequitur Doct. Subtilis) persuadetur ratione D. Aug. lib. contra mendacium: Stultum est credere illi, cui licet mentiri: sed multis est credendum alioquin totaliter periret conceptus humanus, & manifestatio, conceptuum & affectionum mentis: igitur illis, quibus est credendum, non licet mentiri.

Istam auctoritatem D. Aug. non potui invenire, unde etiam Commentatores Scoti nullum cap. istius libri apponunt: idcirco duas alias auctoritates pono. Prima habetur eod. lib. cap. 15, & sic sonat. Ea, quæ contra legem Dei sunt, iusta esse non possunt: dictum est autem Deo: Lex tua veritas (Plal. 118. v. 142.) ac per hoc, quod est contra veritatem, iustum esse non potest. Quis autem dubitet, contra veritatem esse mendacium omne? Nullum ergo iustum esse potest mendacium. Altera est ex cap. 21. de Mendacio: Quisquis autem esse aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit, putaverit, decipiet seipsum turpiter, cum honestum se deceptorem arbitratum aliorum. Similiter loquuntur alii Patres, quos breviter gratia omitto. Subjungo probationem ex Script. Plal. 5. v. 7. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Sap. 1. v. 11. Os, quod mentitur, occidit animam. Eccli. 7. v. 14. Noli velle mentiri omne mendacium. Levit. 19. v. 11. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. Coloss. 3. v. 9. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis. Ephes. 4. v. 25. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo.

Adhuc aliquis dubitat, an omne mendacium sit peccatum? Non est relictus dubitandi locus. An autem ita sit peccatum, ut Deus nequeat dispensare in lege sua prohibente, dispensare, quis nobis edisseret? Procul, & de ultimis finibus precium ejus. Multi sunt, qui affirmant, sed pauci, imò forte nulli, qui efficaciter probent, ut patet ex infra dicendis. Prius disceptamus, quale peccatum sit mendacium, veniale, vel mortale. Equidem ex natura sua, seclusa omni aliâ malitiâ, si ve contra iustitiam, sive contra charitatem, fidem, aliaque virtutes, mihi, salvo meliori, non videtur nisi peccatum veniale contra veritatem in dicendo, seu veritatem. Non inficior, mendacium perniciosum esse peccatum mortale: sed hoc ideo, quia præterquam, quod sit contra finem institutionis vocum, sive societatem humanam, in quo consistit præcisa malitiâ mendacii, est etiam contra iustitiam strictè dictam propter nocumentum, quod infert; nocumentum, inquam, distinctum à deceptione, seu errore, qui causatur ab omni mendacio. Hinc, si istud à nocumentum sit grave, quid mirum, si mendacium, ex quo sequitur tale nocumentum, sit peccatum mortale? Et de hoc potissimum mendacio loquitur Scriptura sup. allegata Sap. 1. Os, quod mentitur, occidit animam. & altera Plal. 5. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Quamquam & generaliter intelligi queant, sed proportionatè ad culpam, scilicet vel de perditione, & occisione æterna, si mendacium sit peccatum mortale; vel de perditione, & occisione temporali, si solum fuerit veniale.

Hereulè aliqua mendacia esse solum venialia, disertis verbis affirmat D. Aug. in Plal. 5. allegata prædicta verba, dicens: Duo sunt omni generis mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut peccantur, aut mendacium ioculum aut, ut proximi proficiamus, mentimur (en mendacium officiosum) illud primum in jocando ideo non est perniciosissimum, quia non fallit. Novit enim ille, cui dicitur, per causam esse dictum; secundum autem ideo mitius est, quia retinet nonnullam benevolentiam. Hinc ibidem ait: Multi quidem videntur pro salute, aut commodo aliquo, non malitiâ, sed benignitate mendacia. Quale illorum in Exodo obstrictum, quæ Pharaoni falsum responsum dederunt, ut infantes filiorum Israel non necarentur; sed etiam ista non re, sed in dolo laudantur, Quoniam qui tantum hoc modo mentiuntur, merebuntur aliquando ab omni mendacio liberari. Nam in iis, qui perfecti sunt, nec ista mendacia inveniuntur. Quoniam dictum est (Matth. 5. v. 37.) Sit in ore vestro est, non, non, quicquid amplius est, à malo est. Nec immerito alio loco scriptum est: Os, quod mentitur, occidit animam. Ne quis arbitretur, per seculum, & spiritalem hominem pro ista temporali re, in cuius morte non occiditur anima sine sua, sive alterius, debere mentiri. Ut autem, quis non debeat, imò non possit mentiri, satis est, quod tale mendacium sit peccatum veniale, & per hoc occidat animam id est, privet ipsam viâ æternâ, quoadusque plenarie fuerit remissum, aut pro eo divinæ iustitiæ satisfactum. Et

Et sic intellige, quod immediate subditur: Sed quoniam aliud est mentiri, aliud est verum occultare: sequitur aliud est falsum dicere, aliud tacere: ut si quis forte vel ad istam visibilem mortem non vult hominem perdere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodatur, neque mentiat, ne occidat animam suam. Scilicet temporaliter per peccatum veniale. Hinc sequitur. Si autem hoc nondum potest, vel sola hujus necessitatis habeat mendacia, ut etiam ab istis, si sola remanserint, liberari mereatur, & Spiritus Sancti robur accipere, quo quidquid perpetuandum est pro veritate, contemnat. Quod utique est hominis perfecti, & spiritualis, scilicet malle quidlibet perpeti, quam Deum vel semel per mendacium venialiter offendere.

Cui hæc expositio displicet; quærat meliorem, & videat, an hæc fit talis, ut purè Augustinū loqui de mendacio officioso, quod simul sit perniciolum bono communi, sicut potest esse occultatio malefactoris: bonum autem commune præponendum est bono particulari. Sed nunquid eodem modo explicari potest, quod ait idem S. Doctor lib. de Mendacio cap. 6. Quomodo ergo non perversissime dicitur, ut alter corporaliter vivat, debere alterum spiritualemente mori? Prof. At, ipsum loqui de morte æterna colligitur ex verbis continuè subiunctis. Nam & ipsa dilectio proximi ex sua cuiusque dilectione terminum accepit. Diliges, inquit, proximum tamquam teipsum. Quomodo ergo quisquis diligit tamquam seipsum, cui ut præstet vitam temporalem, ipse arripit æternam? Et infra: Cum igitur mendando vita æterna amittitur, nunquam pro cuiusquam temporali vita mentium est. Planè non est mentium, hoc est, non debet quis mentiri, sed mendacium illud non foret peccatum mortale, cum equidem semper sit veniale; impleat autem, aliquem debere peccare; quia sic peccaret, & non peccaret, ut patet. Enimvero non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Et peccatum veniale nonne est mors spiritualis? Proflus, licet non mors æterna, sed tantum temporalis.

Atque ut D. August. loqueretur ibi de morte æterna, & per consequens de mendacio, quod sit peccatum mortale, ut videtur colligi ex principio dicti Capituli, quid tum? Cum enim alibi doceat, ut sup. vidimus, mendacium officiosum esse parvam culpam, hic intelligi debet de mendacio officioso, quod simul sit perniciolum, ut dictum fuit in præcedenti expositione. Deinde, Aug. hic non proponit doctrinam suam omnino assertivè, sed magis inquisitivè, ut apparet ex eo, quod ait cap. 9. Sic ista quaestio ex utraque parte considerat atque tractata non tamen facile sententia ferenda est. Audiatur etiam August. lib. 1. Retract. cap. ult. De mendacio scripti libri, qui est cum aliquo labore intelligitur, habet tamen non inutilem ingenii, & mentis exercitationem, magisque moribus ad veriloquium diligendum perficit. Hunc quoque asserere statueram de opusculis meis, quia & obscurus, & infructuosus, & omnino molestus mihi videbatur, propter quod eum

non edideram. Deinde cum postea scripsissem alterum, cuius titulus est: Contra mendacium, multo magis istum non esse decreveram, & iusseram, sed non est factum. Itaque in ista retractione opusculorum meorum, cum eum incolumentem reperissem, etiam ipsum retractatum manere præcepi; maxime quia in eo nonnulla sunt necessaria, quæ in illo altero non sunt. Propterea verò illius inscriptio est: Contra mendacium; istius autem, De mendacio, quoniam per illum totum oppugnatio est aperta mendacii: istius autem magna pars in inquisitionis disputatione versatur. Igitur liber de Mendacio non est tantæ auctoritatis, ut contra communem sensum Ecclesiæ prober, omnia mendacia, etiam solùm officiosa, esse mortalia.

Sed enim, dicit aliquis; etiam in lib. contra mendacium cap. 1. probat, omne mendacium esse malum, ex illo Plal. 5. Odisti Domine omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Probat, inquam, dicens: Non enim aliquos excepit, aut indefinitè dixit: Perdes loquentes mendacium, ut quosdam, non omnes intelligi sinneret; sed universalem sententiam protulit dicens: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. An quia non dictum est: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, vel qui loquuntur quodcumque mendacium, ideo putandum est, locum alicui relaxatum esse mendacio, ut scilicet sit aliquod mendacium, quod qui loquuntur, non eos Deus perdat, sed eos omnes perdat, qui loquuntur injustum mendacium, non quodcumque mendacium quia invenitur & justum, quod utique laudis debet esse, non criminis? Per crimen autem August. solet intelligere peccatum mortale. Resp. & quæro, mendacium ioculosum, & officiosum, censet laudis esse? Scio, quod non censeas. Ut quid ita? Quia non sine culpa sunt, quàmvis non cum magna: culpa autem, quàmvis parva laudabilis esse nequit. Arguit itaque ibi Aug. contra eos, qui dicebant, mendacium aliquando esse justum & honestum, imò & obligatorium; hoc autem communis sententia non asserit, sed fuit error Priscillianistarum, quorum commune documentum erat: Iura, perjura, secretum pandere noli. Illos ergo iocetur Aug. non autem Catholicos, qui firmiter tenent, ob nullam causam licere mentiri, quàmvis non omnia mendacia sint peccata mortalia, saltem in viris imperfectis.

Quod addo; quia, ut sup. audivimus ex Scoto, dicitur à quibusdam, quod in viris perfectis omne mendacium sit peccatum mortale, quæ sententia communiter tribuitur, S. Bonav. hic q. 4. sed, ut videtur, perperam: nam ille non dicit absolutè, omnes perfectos peccare mortaliter mentiendo; imò cum distinxisset duo genera perfectorum, unum eorum, qui habent perfectionem voti, aut Religionis, quales sunt Religiosi; alterum eorum, qui habent perfectionem veritatis & charitatis, per quam perfecte adherent Deo; quantum possibile est in hac vita, quam perfectionem vocat tranquillitatis, expresse negat, Augustinum, qui loquitur de perfectis, ut sup. vidimus, intelligendum

32.
S. Aug. lib. contra mendacium damnat omne mendacium.

Contra eos, qui dicebant aliquod mendacium honestum: nempe Priscillianistas.

33.
S. Bonav. non docet omne mendacium esse mortale.

Nequidem
in perfectis.

Perfecti
alii priva-
ti, alii pu-
blici.

Mendacium
publice per-
fectorum
Bonav. dicit
mortale ex
Augustino.

Sed non
adheret
firmiter.

Cum ad
auctorita-
tem S. Aug.
respondent:
quod men-
daciū ad
mortale
disponat.

gendum esse de perfectis primi generis; sed
solum de perfectis secundi generis. Sed & hos
peccare mortaliter in omni mendacio, (quæ
videri posset alicui doctrina d. Aug. propter ea,
quæ ex ipso sup. allata sunt) variè oppugnat
Doct. Seraphicus. Unde postea ipsemet distin-
guat alia duo genera perfectorum, unum pri-
vatorum, sub quibus comprehendit sine dubio
privatos, habentes & perfectionem Religionis,
& perfectionem tranquillitatis; alterum pu-
blicorum: & de his sic loquitur: *Viris, publicè*
perfectis adhibetur fides, tamquam conservatoribus
veritatis; & quoniam mendacium deprehensum fa-
ciunt, ut homo alteri non credat, si viri perfecti men-
tirentur, jam nec ipsi crederetur, nec aliquibus, &
magnum ipsi veritati fieret præjudicium, & daretur
aliis occasio scandali; & ideo tales viri perfecti de-
bent habere conscientiam, quod pro nulla re dicant
falsum scienter: quando ergo dicunt, peccant mor-
taliter; tum, quia faciunt contra conscientiam di-
ctamen; tum etiam, quia alios scandalizant activè.
Non sic autem homines scandalizantur de his, qui
sunt imperfecti, vel etiam de perfectis occultis: ideo
tales non sic obligantur ad omne mendacium vitan-
dum. Et est exemplum huius: quia si quis impu-
gnaret fidem, licitum esset imperfectis fugere & la-
tere: sed viri perfecti tenentur stare, & libere con-
fiteri, ne per ipsorum fugam, & latitacionem populus
infirmus cadat a fide: unde conscientia debet eis
hoc rationabiliter dicere. Hæc ille. Ex quibus
sic concludit: Potest igitur concedi secundum Aug.
quod viri perfecti, quorum perfectio publica est,
mendacium, quantumcumque parvum, imputatur
in mortale peccatum; quoniam propter scandalum
vitandum dicere debet eis conscientia, nullatenus
esse mentiendum, ne faciant veritatem venire in
contemptum. Et hoc videtur sensisse Aug. qui fuit
præcipuus veritatis amator: & omnis vir, qui veri-
tatem amat, vehementer odit mendacium. Unde di-
citur Eccli. 20. v. 27. Potior fur, quam asinus, vi-
ri mendacis: perditionem autem ambo heredita-
bunt.

34.

Sed nunquid ideo omne furtum mortale?
Pater, quod non; ergo similiter nec omne
mendacium. Et nota, quod Scriptura illa lo-
quatur de mendacio frequentato, seu consue-
tudine mentiendi; hic autem queritur, an
quodlibet mendacium officiosum, & jocosum in
viro perfecto sit peccatum mortale. Et quavis
Doct. Seraphicus præponat sententiam affir-
mantem, tamquam Augustini, & probabilem
propter scandalum; tamen ei non firmiter ad-
heret, ut patet ex fine d. q. qui talis est: Hæc
sunt dicta de mendacio, secundum quod verba B.
Aug. prædicant, qui propter magnum veritatis ze-
lum, maxime detestatus est mendacium, & conatus
est ab omnibus excludere; & cum non posset men-
daciū ab omnibus excludere, saltem a viris perfe-
ctis voluit elongare, ut veritas in aliquibus inveniret
solidam sedem. Et propterea, si quis vellet intelli-
gere, quod mendacium, quod aliis est veniale, non sit
viris perfectis mortale, poterit ad verba Aug. respon-
dere intelligendo per ea, mendaciū semper esse inde-
cens, & malum viris perfectis, quoniam mentiēdo

disponunt se, & alios ad malum; non autem quod
semper sit eis mortale peccatum: & per hoc deci-
dari possunt omnes rationes, adductæ ad oppositum.
Quidquid autem horum verum sit, viro tamen, qui
perfectionem profertur, summopere cavendum est
omne mendacium. Sic ille. Cui ergo non pla-
cent explicationes D. Aug. sup. propositæ, di-
cat, cum loqui de peccato mortali dispoſitū,
non autem formaliter.

Audiamus etiam Doct. Subilem de hac
controverſia. Supra num. 10. ita discorrit: Hic
potest dici distinguendo, quod quadam est persona
perfecta in statu perfectionis exercenda, sicut tra-
latus; quadam in statu perfectionis acquirenda; ut
Religiosus. De prima persona potest concedi (ergo
non loquitur omnino assertivè) quod exercendo
actus, qui competunt sibi ratione talis status per-
fectionis, puta docere, judicare, predicare, utrumque
mendacium (jocosum, & officiosum) esset in eo
peccatum mortale; quia auferet auctoritatem doctrina-
re, quam predicat, juxta illud Aug. in Epist. ad
Hier. Si ad Scripturas sacras admixta fuerint
quicquidque jocosæ mendaciæ nihil remanet in eis so-
lidi-tatis. Hæc sunt propria verba D. Augusti. Sed
Admisso in tantum auctoritatis fastidium officio
aliquo mendacio, nulla illorum librorum particula
remanebit, quæ non, ut cuiusque videbitur, vel ad
mores difficilis, vel ad fidem incredulitatem eadem
perniciosa regulæ ad mentientis auctoritatem consi-
lium officiumque referatur. Hæc ille. Sed per-
amus in Secoto. Puta, si Prælati prædicant miscet
mendacium jocosum, nihil soliditatis remanet in do-
ctrina illa; potest enim quilibet dubitare de quic-
cumque dicto ab eo, sicut de mendacio; vel quæ
ratione non assentiret illi mendacio jocosæ, pari ra-
tione nec alii dicto ab eo: & ita peribit auctori-
tas DD in docendo, & utilitas populi audientis.
Conſimiliter peribit auctoritas in judicio ſolemnis: &
intelligo ita, quod illud mendacium non periciatur
esse dictum ſerſum ab actu docendi, vel judicandi:
dum enim aliquis ſedit ad judicandum, potest ali-
quam iruſam miſcere, quæ ex modo loquendi ſit
non eſſe de judicio. Hæc ille. Quæ tamen ſic li-
mitat: Videtur, quod unicuique mendacium jocosum,
vel officioſum non impediatur auctoritatem docendi,
vel judicantis: ſed tale mendacium frequentatum,
vel conſuetudo ſic mentiendi: ſed tunc cum ſæpius
dum jura binus actus inducat conſuetudinem, ſequi-
tur quod actus ſecundus ſit peccatum mortale, &
non primus; cum tamen ſecundus ſit omnino ſimilis
primi, ut videtur ſecundum omnes circumſtantias.

Ut autem ſcias, Secotum manſille dubium
circa iſtam doctrinam, continuo atrexit: Quid-
quid ſit de uno, vel de pluribus in docendo, judican-
do, & predicando, ſaltem uti talibus mendaciis in
actibus aliis a predicando. & judicando non eſſet eis
peccatum mortale, excluſa ratione ſcandali. Intelligi-
ſcandali mortalis; nam etiam datur ſcandalum li-
veniale, quod nequit reddere mendacium pec-
catum mortale, ut clarum eſt. Quando enim
dicitur mendacium jocolum, aut officioſum
in viris quantumcumque perfectis eſſe mor-
tale ratione ſcandali, aut vilificationis ſui ſta-
tus, id intelligendum venit de ſcandalo mortali,
&

& notabili vilificatione statim: illud autem grave scandalum, aut notabilis vilificatio non solet oriri ex uno, aut altero mendacio jocofo, aut officiofo; quot autem mendacia requirantur, relinquitur iudicio prudentis. Nec est eadem ratio de hoc, ac de Scriptura sacra; tum quia certum est, quod nullis Doctoribus, Prædicatoribus, aut Iudicibus habeamus tantam fidem, quantum Scripturæ; tum, quia si esset aliquod mendacium in Scriptura, illud attribui deberet Deo, & per consequens, juxta supradicta, destrueret ipsam naturam divinam, siue dixeris, esse peccatum, siue non; & non adesset illa via colligendi, quin omnia contenta in Scriptura forent mendacia. Doctor autem quamvis mentiretur in una doctrina, adhuc esset ratio, quare non mentiretur in alia; quia scilicet tale mendacium esset peccatum, saltem veniale; non debemus autem absque alia causa, quam quod peccaverit semel venialiter, præsumere, quod iterum peccet.

Rogatur aliquis, de quibus Doctoribus loquatur Scotus? Respondeo de Doctoribus Theologiz præcipue, & iis, quibus competit docere mores, & fidem. Unde nec illa mendacia Concionatorum censenda sunt mortalia, quæ sunt circa citationes locorum, aut Auctorum, ut si quis pro Paulo citet Petrum, aut pro libro 2. Regum citet 3. Præsertim si hæc mendacia fierent ex oblivione, vel quia turpe quis putaret, & indecens, hærrere in pulpito, aut Cathedra, quoties earum citationum oblivisceretur. Ratio autem est, quia non posset ullo modo per hæc perdere auctoritatem; nam quamvis deprehenderentur illa mendacia, omnes deberent ea adscribere lapsui memoriæ, qui facilis est in eo genere, & non voluntati mentiendo; & præterea; quia perinde esset, quantum ad auctoritatem conciliandi dictis, quod essent Pauli, vel Petri: unde non posset fieri per errorem, aut mendacium in similibus præjudicium aliquod Auditoribus. Circa hoc tamen advertendum, diligentiam magnam esse adhibendam, ne talis variatio fiat in citatione, ex qua major auctoritas conciliaretur doctrinæ, quam competeret ipsi, v.g. ne dicatur haberi in Scriptura, quod non habetur, nisi apud S. Aug. aut Hier. aut aliqueum alium Patrem, vel Doctorem; nam hoc posset generare tantum detrimentum, quantum mendacium in ipsamet doctrina. Ita Comment. Scoti ad d. verba n. 168. Sed enim, dicit aliquis, mendacium, quod graviter diminuit auctoritatem loquentis, vel graviter scandalizat proximum, quidni censeri merito debeat mendacium perniciosum, & non tantum jocofo, vel officiofo? Quid ergo mirum, si sit mortale? Enimvero mendacium officiofo dicitur, ex quo nulli sequitur detrimentum, sed bene aliquod emolumentum. Jocofo porro, quod sit animo decipiendi in ordine ad jocandum, seu voluptatem capiendam, sine intentione per se, aut per accedens ullius detrimenti, quod non recompensetur per ipsum jocum. Et nunquid tale

est mendacium, quod hic dicitur mortale in ore Doctoris, Judicis, aut Prædicatoris? Tu cogita.

Ego dico, salvo meliori, mendacium merè officiofo, aut jocofo in nullius ore esse mortale: Interim scitè distinxit Scotus inter personam perfectam in statu perfectionis exerceant, sicut Prælatus, & personam in statu perfectionis acquirentem, ut Religiosus; quia quod in Religioso est mendacium merè jocofo, aut officiofo, in Prælato potest esse, & est sæpius simul perniciosum. Porro de Religioso simplici sic scribit Scotus sup. num. 11. Talis non videtur obligatus ad aliqua, quæ sunt perfectionis, plus ceteris, nisi ad illa, quæ vovit: non enim assumpsit statum cura pastoralis: & ideo nec actum, pertinentem ad personam talem. Igitur talis, si non exerceat actus perfectionis, cujusmodi sunt docere, prædicare, & hujusmodi, non videtur plus peccare mortaliter in mendacio officiofo, vel jocofo, quam alius Christianus; nisi forte propter scandalum; quia imperfecti possunt magis scandalizari de mendacio talis persona, quam persona communis. Sed facta non debent judicari esse talia, qualia sunt ex scandalo consequente, vel non consequente; universa enim secundum legem Evangelicam vitanda sunt quæcumque scandala pusillorum. Et post pauca concludit: Quantum est igitur ex natura mendacii officiofi, & jocofo in factis, secundo modo dicti, non videtur, quod talis obligetur ex professione sua ad vitandum tale peccatum plus, quam quicumque Christianus. Verumtamen si ratio recta dicat, quod actus ejus unicus, vel frequentatus sit scandalum audientibus, quamvis confimilis actus in alio non esset scandalizativus, ille tenetur ex charitate proximi vitare scandalum. Sic ille.

Sed, pace ejus, ex quo oritur, quod mendacium tale in ore Religiosi sit magis scandalizativum, quam in ore hominis sæcularis? Nonne ex eo, quod Religiosus est, & per consequens ex professione sua, saltem remotè? Concedo tamen, rariùs illud scandalum fore mortale, atque adeo reddere mendacium istud mortaliter peccaminosum, quod sufficit ad distinctionem inter Prælatum, & Religiosum; nam mendacium Prælati in docendo, prædicando judicando regulariter, seu de per se loquendo graviter alios scandalizat, & ideo de per se, seu ex natura rei est peccatum mortale; at verò mendacium Religiosi, merè per accidens, & rarissimè, & idcirco per se dicitur peccatum veniale, quamvis per accidens possit esse mortale. Sic ego intelligo Scotum, bene, an malè, reliquo iudicio Lectoris. Pergam interim ad alia, & quæro primò, an mendacium ita sit intrinsecè malum, ut Deus nequeat in eo dispensare, id est, ut non possit tollere legem prohibentem. Secundò; an supposito, quod tolleretur, Deus posset esse auctor alieni mendacii. Hæc est resolutio nostra.

R r CON.

TOMUS II.